

JAKÁ BYLA RODINA V MINULÝCH STOLETÍCH?

Všechno kolem nás se mění. Věci, které dnes považujeme za samozřejmé, ještě před desítkami let neexistovaly – mobilní telefon, mikrovlnná trouba nebo auto s klimatizací. Díky všem těmto změnám se proměnil život jednotlivých lidí i jejich rodin. Změny se však netýkají pouze technických vymožeností.

Vyvíjí se i to, jací lidé patří do rodiny, jak spolu žijí a jak se k sobě chovají. Abychom lépe porozuměli dnešním rodinám, které jsme si představili v předcházející kapitole, je dobré podívat se do historie. Naší průvodkyní při výletech do minulosti bude Adéla. Seznamte se.

Jedno listopadové sobotní odpoledne se Adéla chystá na návštěvu za prababičkou. Návštěvy u ní má ráda, protože prababička vždycky vzpomíná na staré časy a ukazuje jí staré fotografie.

Adéla (A.): Babi, jaké to bylo, když ti bylo tolik co mně?

Prababička (P.): Život byl asi v něčem těžší, ale lidi se spolu víc bavili, zpívalo se, tancovalo, hrály se hry, šily jsme si hadrové panenky. Na druhou stranu jsem neznala a neuměla tolik věcí jako ty.

A.: Musela jsi tenkrát pracovat?

P.: To víš, že ano. Chodila jsem na pole okopávat řepu sedlákům a větším pánům.

A.: Cos dělala, když jsi měla volno?

P.: Chodívaly jsme se s kamarádkami koupat. Plavky tenkrát nebyly, tak jsme si půjčovaly od maminek zástěry. Uvázaly jsme si je na břicho a když jsme vešly do vody, zástěry se nafoukly a my plavaly jako na balónech. Kluci se nám z břehu smáli, protože zástěry jsme měly jenom vpředu!

A.: A o čem jsi tenkrát snila?

P.: Přála jsem si hezké oblečení. Tenkrát byly v módě červené šaty s tečkovaným vzorem. A taky jsem si přála boty. Protože boty se nosily jen příležitostně. Většinou jsme chodili bosky.

„jaktobylo dřív“

Prababičino vyprávění o minulosti porovnejte se svými životy dnes. Co bylo dříve jiné než dnes? Za domácí úkol se zeptejte svých rodičů a prarodičů, co považují za největší rozdíl mezi dneškem a dobou, kdy byli ve vašem věku. Jak trávili volný čas, co je nejvíce těšilo, čeho se obávali, jak si představovali svoji budoucnost atd.? Jejich odpovědi napište, případně nahrajte na diktafon nebo mobilní telefon. Ve třídě je pak vzájemně porovnejte.

Když se večer Adéla vrátila z návštěvy, přinesla si s sebou krabici starých fotografií. Vyržela si je prohlížet tak dlouho, až nad nimi nakonec únavou usnula. V noci se jí zdály tři sny. V každém z nich se ocitla se svou rodinou v jiném období v minulosti.

Vydejme se nyní s Adélou do historie a podívejme se, jak vypadala a v čem se lišila rodina v minulých stoletích.

VÝLET DO RODINY V 19. STOLETÍ

Je neděle roku 1870. Jsme v domě rodiny Trčkových na kraji Chlumce nad Cidlinou, který je součástí Rakousko-Uherska. Trčkovi jsou poměrně bohatá rodina, i když nemají příliš početné služebnictvo.

Adéla Trčková už tři roky nechodí do školy. Je to mladá slečna, která se doma učí hře na klavír, ručním pracem a vedení domácnosti, protože by se už brzy mohla vdávat. Manželé Trčkovi plánují, že z jejich syna Jana by jednou mohl být právník. O malou Elišku se stará kojná a chůva, i když většina maminčiných přítelkyň kojí sama.

Paní Trčková nechodí do zaměstnání, ale stará se o domácnost. K ruce má služku a kojnou pro Elišku. Praktické věci kolem domácnosti a výchovy má na starosti ona, protože pan Trčka je živitelem rodiny (pracuje jako bankovní úředník). Pan Trčka navíc zastupuje svou ženu v právních úkonech, přispívá do katolického týdeníku a každé úterý v kavárně na náměstí debatuje s dalšími významnými muži o politice. V domě rodiny Trčkových bydlí také neprovdaná sestra pana Trčky Zuzana.

Manželé Trčkovi vychovávají své děti v křesťanské víře. Dbají na jejich zdárný mravní vývoj. Adéla ani Jan se před sebou nepřevlékají ani spolu nespí ve stejném pokoji. Služebnictvo bydlí v oddělené části domu. Děti svým rodičům vykají.

K večeři se celá rodina sejde v jídelně. Jedí polévku, pečený srnčí hřbet s domácím chlebem a višňový kompot. Po jídle děti poděkují nejdříve matce a potom otci za večeři. Se svíčkami odejdou do svých pokojů. V každém pokoji je v poličce porcelánové umyvadlo a ve džbánu voda. Tu nalijí do umyvadla, opláchnou se a jdou spát.

Jaké role v 19. století měli pan Trčka a paní Trčková? Jaké životní role byly očekávány od Adély a Jana? Vyjmenuj hlavní rozdíly v porovnání s rodinou Trčkových v současnosti.

Až do 19. století se při svatbách zpívala následující píseň, v níž se dávalo najevo, jak mají být v rodinách rozdělené role žen a mužů:

Zakolíbej, Jozífkou,
zakolíbej chvíličku,
zakolíbej chvíli,
než vyperu plíny.
Já kolíbat neumím,
za kolíbkou se stydím,
zakolíbej sama,
ty jsi jeho máma.

V 18. a 19. století vznikala představa o správné **měšťanské rodině**, která je blízká té, kterou známe ještě dnes. V takové rodině žena pečovala pouze o děti a **domácí krb** a muž byl výhradním **živatelem** a zástupcem rodiny na veřejnosti. Jejich odlišné role byly podporovány představami o odlišných mužských a ženských vlastnostech, tj. že ženy jsou emocionální a muži racionální.

Správná měšťanská žena měla zůstat doma a starat se o domácnost, nikoliv mít své vlastní zaměstnání. Zdůrazňovala se její křehkost a nedostatek síly k náročné manuální i intelektuální práci. Pokud chtěla pracovat, ohrožovala tím postavení svého manžela. Mohlo by se na něj pohlížet jako na někoho, kdo nedokázal svou ženu a děti uživit.

Představa, že ženy jsou křehké, však platila pouze v **některých částech společnosti**. Čím chudší rodina byla, tím více práce musely ženy zastávat – a to nejen v rodině, ale často i mimo ni.

Práce v domácnosti byla v tehdejší době fyzicky náročná. Vždyť neexistovala elektřina, a tedy ani žádné domácí elektrospotřebiče, které by usnadňovaly úklid domácnosti nebo vaření. Navíc **ženy z chudých rodin** musely na venkově pracovat na polích a ve městech byly zaměstnány v továrnách či dokonce v dolech.

Děti musely zastávat **těžkou práci** zhruba od 12 let. V případě dívek to byla mnohdy práce nejnamáhavější a nejhůře placená, protože jim více než chlapcům chybělo odborné vzdělání. Pokud totiž rodina měla prostředky na podporu vzdělání některého ze svých dětí, vybrala si většinou chlapce.

Racionální a emocionální

Racionální znamená rozumový, uplatňující logiku. Emocionální znamená citový, zahrnující city. Obě slova se často chápou jako protiklady. Vlastnosti, které vyjadřují, se údajně navzájem vylučují – kdo je racionální, nemůže být emocionální, a naopak. Ve středověku, na rozdíl od dneška, lidé emocionalitu nespojovali výhradně se ženami, ani racionalitu výhradně s muži. Také v některých současných společnostech nejsou tyto dvě charakteristiky spojovány s ženami, nebo s muži, ani nejsou vnímány jako opačné vlastnosti.

V historii existuje řada příkladů lidí, kteří se nechtěli podřizovat představě o tom, jak mají ženy a muži žít. Například manželé Condorcetovi, kteří žili v 18. století a měli dceru Elis. Na rozdíl od tehdejší společnosti věřili, že ženy jsou stejně inteligentní a hodnotné bytosti jako muži. Proto si přáli pro svou dceru jinou budoucnost, než jaká tehdy čekala většinu dívek. Když byly Elise čtyři roky, J. A. Condorcet jí napsal dopis, ve kterém svou dceru povzbuzoval, aby se vzdělávala a jednou dokázala být finančně nezávislá a svobodná. Tento dopis i ostatní Condorcetovy spisy dokládají, jak pokrokové názory tento filosof měl.

Zkus najít na internetu informace o dalších významných ženách a mužích, kteří se dokázali prosadit proti dobovým zvyklostem. Například Františka Plamínková, Anna a Albína Honzákové či John Stuart Mill.

- Mezi běžné důvody k uzavření sňatku nepatřila jen láska, ale mnohem častěji se svatba konala kvůli zajištění rodového majetku nebo jména, zabezpečení dcery, náhlému těhotenství apod.

Nukleární rodina

Nukleární rodina je samostatnou rodinnou jednotkou, kterou tvoří pouze dvě generace: generace rodičů a jejich dětí. Tato podoba rodiny vznikla v důsledku změn ve způsobu života, práce i celé společnosti, ke kterým docházelo v průběhu 18. a 19. století. Před tím lidé většinou žili ve velkých rodinách, které zahrnovaly více generací, širší příbuzenstvo a dokonce i osoby, které nebyly příbuznými.

„hračkydřívadnes“

Dívky a chlapci byli v minulosti odmala připravováni na odlišné životní dráhy, a to už například prostřednictvím rozdílných hraček – pro chlapce byly určeny koníci a meče, pro dívky rozličné panenky. S jakými hračkami si dívky a chlapci hrají dnes? Ve třídě se rozdělte na dvě skupiny. Jedna bude mít za úkol navštívit několik obchodů s hračkami a zjistit, jaké hračky jsou určeny dívkám a jaké chlapcům. Druhá skupina zjistí pomocí rozhovorů s nejméně 20 lidmi, s jakými hračkami si dnes dívky a chlapci hrají. Ve třídě pak svá zjištění porovnejte. Mohou hračky ovlivnit další život dívek a chlapců?

SHRNUTÍ: CO VÍME O RODINÁCH V 19. STOLETÍ?

- Pracovní a rodinný život lidí probíhal na oddělených místech (podobně jako dnes). To platilo zvláště ve městech, kde většina lidí pracovala v továrnách.
- Začínala vznikat tzv. nukleární rodina, která je tvořena pouze otcem, matkou a dětmi. Muž byl výhradním živatelem rodiny a její symbolickou hlavou a žena se starala o domácnost a výchovu dětí. V chudých rodinách ovšem ženy musely také pracovat pro výdělek.
- Rodinný život byl soustředěn zejména kolem dětí. Dětství je považováno za výjimečné období v životě člověka, kdy je potřeba o něho pečovat, vytvářet mu zdravé a čisté zázemí, rozvíjet jeho schopnosti.
- Rodina začala být vnímána jako osobní a intimní prostor. Tomu odpovídalo i členění domů. Ložnice, salon, dětské pokoje atd. byly samostatné místnosti.
- Schopnosti žen a mužů byly považovány za natolik rozdílné, že ženám bylo zakázáno studovat na vysokých školách či zastávat odborné profese. Muži naopak nebyli považováni za schopné péče o domácnost a děti.

VÝLET DO RODINY V 17. STOLETÍ

Je pondělí roku 1658. Rodina Pavla Trčky žije na statku na venkově. Je to velká čtrnáctičlenná domácnost, kterou tvoří manželé Lída a Pavel Trčkové, děti Adéla, Jan a Eliška, Pavlova sestra Zuzana, Lídina prababička, Pavlovi rodiče, dvě děvečky a tři čeledíni. Adéla s rodinou nebydlí, protože pracuje v Chlumci jako služebná. Jan chodí v zimě do školy na místní faru. O malou Elišku se starají ti, kdo zrovna mají čas.

Pavel je hlava rodiny a často si po nocích dělá starosti, co kdyby byla neúroda nebo vypukla válka, jak by pak nakrmil svou velkou rodinu? Jeho úkolem je dohlížet na svou ženu, vychovávat své děti a pečovat o své služebnictvo. Lída se stará o domácnost, čeleď a děti. Je sice podřízená manželovi, ale má možnost nezávisle rozhodovat v oblastech, které řídí.

Dům Pavla Trčky má několik prostorných místností, které plní řadu funkcí. Ve stejných místnostech se jí, spí, pracuje, přijímají návštěvy a třeba i tancuje. Je to hlučný dům, kde se setkávají v průběhu dne rodinní příslušníci, služebnictvo, přátelé, sousedé, lidé, kteří přišli dojednat obchody...

Když se večer sejde celá rodina k večeři, všichni si dají smažená vejčička s chlebem namazaným tvarohem a k tomu pijí pivo. Po večeři hrají společně kostky. Ne dlouho, protože se brzy stmívá a rodina si nemůže dovolit propálit příliš mnoho svíček. Když

jdou večer spát, uloží se děti i dospělí vedle sebe, čeleď spí ve stejných místnostech jako rodina hospodáře.

Porovnej rodinu v 19. a v 17. století a napiš nejméně pět rozdílů mezi nimi. Diskutuj s ostatními ve třídě o nalezených rozdílech a shodách.

V 17. století se **výchova** dětí od té dnešní velmi lišila. Děti byly téměř od narození součástí života dospělých, se kterými sdílely stejné oblečení, jídlo, práci i zábavu. Nepředpokládalo se, že dítě potřebuje nějaké zvláštní zacházení.

Do doby, než začaly děti chodit a mluvit, staraly se o ně většinou matky. Když děti povyroستly, začali se o ně zajímat ve větší míře i jejich otcové. Poté se na výchově podíleli **oba rodiče víceméně stejnou měrou**; oba vykonávali svoji práci kolem domácnosti či hospodářství a přitom dohlíželi na děti.

Do výchovy ovšem vstupovali i další lidé, například starší dcery, prarodiče, děvečky, kojné a chůvy (pouze v majetnějších rodinách) – zkrátka ti, kdo na to měli čas.

Přibližně v 17. století se ale začaly objevovat první hlasy, které tyto výchovné praktiky kritizovaly. Ve společnosti se začalo uvažovat o tom, jaké by mělo být ideální prostředí pro výchovu dětí a jaké mohou být důsledky nesprávné výchovy. Postupně se začal prosazovat dnes běžný názor, že **co je dobré pro dospělé, nemusí být vhodné pro děti**.

V prvních spisech o výchově dětí se objevovaly například následující rady rodičům:

- děti by neměly vyrůstat jako dříví v lese a všechno dělat spolu s dospělými
- děti by neměly hrát karetní a jiné hazardní hry jako dospělí
- děti by neměly recitovat slova odrhovaček, které se zpívají v šencích a na zábavách
- dospělí by před dětmi měli mluvit slušně a chovat se cudně
- dospělí by neměli nechávat děti spát ve stejných místnostech, kde spí oni sami a služebnictvo
- dospělí by neměli své děti posílat na dlouhé roky do učení nebo do služby, ale raději do školy, kde je dítě lépe chráněno před neřestmi, které by jinak vidělo u dospělých

Chodit do školy nebylo v 17. století ještě povinností; povinnou školní docházku u nás zavedla až Marie Terezie o sto let později. Nicméně školy existovaly a některé rodiny

do nich své děti posílaly. Vzdělání ale tehdy bylo považováno za užitečné pouze pro chlapce.

Hlavním místem, kde se děti učily, byla rodina. V bohatších rodinách mohli mít domácí učitele, zatímco v chudších rodinách se děti učily tím, že napodobovaly dospělé.

Jedním z prvních lidí, kteří zdůrazňovali, že číst, psát a počítat by se měli naučit chlapci i dívky, byl Jan Amos Komenský. Zjisti o jeho životě a názorech co nejvíce informací.

Přečtete si, co se psalo v jednom francouzském manuálu pro rodiče ze 17. století, který přinášel nové nápady ohledně výchovy dětí. Všimněte si, že manuál je zaměřený pouze na výchovu chlapců.

Každý večer by měli rodiče posoudit, jak se chlapec přes den choval. Pokud se choval jako správný muž, měli by ho rodiče umýt a políbit. Pokud se dopustil lehčích prohřešků, měli by ho rodiče napomenout. Pokud se dopustil hříchu, jako je rouhání, krádež nebo lhaní, pokud odmlouval nebo se pral, měl by být zmrskán. Pak má popřát svým rodičům dobrou noc a jít odpočívat. V posteli by si už neměl s nikým povídat. Měl by být úplně přikrytý. Neměl by spát ani na břiše, ani na zádech, ale na boku. Měl by spát v košili, protože je to slušné...

SHRNUTÍ: CO VÍME O RODINÁCH V 17. STOLETÍ?

- Postavení lidí se odvíjelo od sociálního původu a pohlaví. Věřilo se, že uspořádání společnosti je odrazem božího řádu, a člověk se mu proto nesmí protivit.
- Rodiny byly početné (mnohem více než rodiny v 19. století). Do rodiny patřili všichni, kteří bydleli a pracovali v jednom domě, kromě rodinných příslušníků tedy i sloužící čeleď.
- Dům nesloužil jen k bydlení rodiny, ale i k obživě. Uvnitř domu nebyly pokoje rozdělené podle svých funkcí, ale všichni spali, jedli i pracovali ve společných místnostech. Potřeba soukromí nebyla tehdy tak silná jako dnes.
- Na chodu hospodářství se podíleli stejnou měrou oba manželé. Práci mezi sebou měli rozdělenou, ale v lecčems se mohli zastoupit. Ženy mohly jednat za své manžele a po ovdovění dokonce mohly samy obchodovat či se starat o dobytek. Platí však, že hlavní slovo měl v rodině i v obci muž. Nesl za svou rodinu právní i hmotnou odpovědnost.
- V průběhu 17. století se mnoho zvyklostí začalo měnit. Rodinný život se postupně soustřeďoval více na děti, které byly nově vnímány jako nevinné a ovlivnitelné okolím. Rodiče byli vedeni k tomu, aby se více zajímali o výchovu, posílali své děti do školy a žádné ze svých dětí neupřednostňovali před druhým.
- Většina mužů a žen vstupovala do manželství, ačkoliv důvodem většinou nebyla láska. Manželství nemohlo být rozvedeno. Protože ale lidé často umírali v mladém

věku (kvůli častým porodům, nedostatečné hygieně, válkám, epidemiím atd.), vdovec nebo vdova se většinou znovu oženil/vdala. Průměrný věk dožití v 17. století byl čtyřicet let.

VÝLET DO 14. STOLETÍ

Je čtvrtek 14. září 1360, svátek Povýšení svatého Kříže. Jsme v rodině rolníka Pavla, řečeného Trčka. Jeho dcera Adléta se nedávno vrátila ze služby na statku, kde pracovala čtyři roky jako děvečka. Syn Jan se naopak do služby právě chystá. V rodině žije a pracuje také čeledín.

Ani Adléta, ani Jan nechodili do školy a nepůjde tam ani nejmladší Eliška. Ta zatím tráví většinu času v proutěném koši na stromě, kam ji Pavlova žena Lída chodí kojit v přestávkách mezi prací na poli. Protože manželé nepoužívají žádnou antikoncepci, Lída bývá skoro každé dva roky těhotná. Ne všechny děti ale přežily.

Rodina bydlí v chalupě se dvěma místnostmi. V postelích spí i několik lidí najednou; je to praktické, protože se alespoň v zimě mohou vzájemně zahřívat.

Rodina chodí pravidelně do kostela, který je nejen místem modliteb, ale také setkání s ostatními lidmi a různých slavností. Slýchají tam, že by měli zachovávat počestný život a že sex slouží pouze k plození dětí. Protože se ale oba oddávají tělesné touze i ve dnech, které církev nepovoluje, bojí se občas pekla. Strach překonávají tím, že se kají a někdy si kupují odpustky.

Lída a Pavel toho o sobě v den svatby věděli hodně. Lída věděla, že Pavel nepije, je pracovitý, v hospodářství šikovný. Pavel věděl, že Lída je počestná a nebojí se práce. To stačilo k tomu, aby uzavřeli manželství.

Na konci dne stráveného na poli se rodina sejde u večeře. Na stole je jedna velká mísa s kaší, kterou si všichni nabírají dřevěnými lžícemi. Lída i Pavel projevují svou lásku nejvíce Janovi, který dostává největší porce jídla ze všech sourozenců. Na otázku, kolik mají dětí, odpovídají, že mají jednoho syna.

? Porovnej výchovu dětí ve 14. století a dnes. V čem se shoduje a v čem liší? Bylo v tehdejší výchově něco, co z dnešního pohledu považujeme za škodlivé, nesprávné, a naopak?

! Ve 14. století by byli manželé Trčkovi jednoduše Lída a Pavel. Nepoužívalo se označení pan a paní Trčkoví. Je to proto, že tituly „pán“ a „paní“ byly v té době vyhrazeny pouze šlechtě. Lidé byli nazýváni svým křestním jménem; příjmení, jak je známe dnes, v té době ještě neexistovala. Namísto toho lidé někdy dostávali přídomek podle svých vlastností nebo činů. Tak například Pavel, řečený Trčka, získal svůj přídomek na základě své výšky.

? Dnes jsou lidé označováni jako „pan“ a „paní“ a mladé ženy mohou být nazývány „slečny“. Rozlišování mezi „paní“ a „slečnou“ mělo původně napovědět o dotyčné ženě, zda je už zadaná, nebo ještě „k mání“. Je podle tebe informace o tom, zda je mladá žena vdaná nebo svobodná, důležitá? Je možné podobně odlišovat ženaté a svobodné muže?

Ve středověkých rodinách se běžně dávala **přednost chlapcům před dívkami**. Dívky byly pro svoji rodinu břemenem. Aby se vdaly, museli jim rodiče opatřit věno. Poté ale stejně odcházely žít a pracovat do rodiny muže. Pokud se nevдалy, zůstávaly až do stáří v původní rodině.

Nejvíce hýčkanými dětmi byli **nejstarší synové**, kteří měli v dospělosti převzít po rodičích hospodářství nebo řemeslo. Mladší synové většinou vstupovali do armády nebo do církve, případně zůstávali pracovat v domě staršího bratra. Ten měl za povinnost postarat se nejen o své svobodné sourozence, ale zejména o rodiče, až zestárnou. V té době neexistovaly žádné domovy důchodců a rodiče tak byli plně **odkázáni na pomoc svých dětí**.

? V mnoha pohádkách vystupují tři synové. Který z nich obvykle dosáhne štěstí? Jak to bylo ve středověkých rodinách ve skutečnosti?

SHRNUTÍ: CO VÍME O RODINÁCH VE 14. STOLETÍ?

- Rodina měla řadu funkcí, které dnes nahrazují různé organizace. Nejdůležitějšími byla funkce materiální (zajištění střechy nad hlavou a jídla), reprodukční (zachování rodu, rodového jména a majetku) a pečovatelská (starost o nemocné a staré členy rodiny).
- Velký vliv na život rodiny měla církev, která dohlížela na všechny důležité životní události: křest dítěte, svatbu, pohřeb.
- Rodina byla totožná s domácností. Do rodiny patřili všichni lidé, kteří žili v jednom domě – hospodář, hospodyně, děti, prarodiče, svobodné tety a strýcové, čeled nebo tovaryši.
- Úloha mužů a žen se lišila, ale některé činnosti vykonávali muži i ženy společně. Muž-hospodář byl hlavou rodiny, byl zodpovědný za hmotné zabezpečení rodiny a za chod hospodářství a měl rodinu chránit. Žena byla zodpovědná zejména za dům, děti, čeled a domácí zvířectvo.
- Děti se rodilo hodně, ale jen menší část z nich se dožila dospělosti. Zřejmě i proto měli rodiče k dětem jiný vztah než dnes. Děti nebyly středem jejich života. Mezi dětmi existovaly nerovnosti, protože rodiče dávali najevo, že některé jsou pro ně důležitější (zejména nejstarší synové).
- Děti nechodily do školy. Vzdělání se předávalo v rodině ze starší generace na mladší, „v učení“ nebo „ve službě“, což znamenalo několik let života v cizí rodině.

? „mojerodina“

Při hodině dějepisu nebo výtvarné výchovy si prohlédněte dobové portréty lidí z různých historických období a všimněte si způsobu oblékání, líčení apod. Následující hodinu si přineste fotografii, na které je celá vaše rodina. Fotografie naskenujte a v programu pro úpravu obrázků změňte portrét své rodiny tak, aby se z vás stala rodina v minulém století. Dokreslete jiné prostředí, šaty, účesy. Můžete takto se svou rodinou navštívit více století a zkusit nahlédnout i do budoucnosti.

ZPĚT DO SOUČASNOSTI

Viděli jsme, že rozdílů mezi rodinným životem v minulosti a dnes je celá řada. Dva z nejdůležitějších se týkají sdílení emocí a větší svobody.

Zatímco dříve měla rodina hlavně ekonomickou úlohu, protože zajišťovala svým členům živobytí, dnes je většina rodin založena na **sdílení emocí**. Za jediný správný důvod k uzavření manželství považujeme lásku.

Dříve rodina představovala pro své členy větší jistotu. Lidé neměli příliš velkou možnost zvolit si život, jaký si přáli. Dnešní rodina není tak stabilní jako dřív. Manželství, ve kterých lidé k sobě přestanou cítit lásku, se rozpadají. Proto je třeba, aby lidé o své vztahy pečovali a vzájemnou lásku neustále přivivovali.

Na rozdíl od minulosti máme dnes **větší svobodu** uspořádat si život podle svého. Díky této svobodě dnes můžeme vidět mnoho různých typů rodin, které si lidé uzpůsobili tomu, co jim osobně vyhovuje.

Tak to udělali i rodiče Adély Trčkové a její kamarádky Petry. Petřina maminka je na mateřské dovolené a zároveň se stará o domácnost a Petřin tatínek chodí do práce a živí rodinu. Oba zastávají tradiční role: žena je pečovatelkou, muž živitelem rodiny. S takovým rozdělením rolí Petřina rodina nenarazila na problém ani ve svém okolí, ani v zaměstnání.

Jak víme z úvodu, Adělini rodiče se rozhodli pro **netradiční model**. Tatínek doma pečuje o dítě a maminka vydělává peníze. Oba za své rozhodnutí bohužel sklidili kritiku. Paní Trčkovou označují lidé ve městě za jejími zády za „krkavčí matku“, pan Trčka je pro některé své bývalé kolegy „bačkora“. Kritizovány nejsou jejich skutečné schopnosti, ale to, že svým chováním nezapadají do představy tradiční rodiny a tradičních mužských a ženských rolí.

? Co si myslíš o rodinách Adély a Petry? Diskutuj o tom se spolužáky a spolužačkami. Znáš ve svém okolí nějaké muže na rodičovské dovolené?

? Co podle tebe znamená slovo tradice? Jaké jsou klady a zápory předávání neměnných tradic z generace na generaci? Jak podle tebe vypadají tradiční mužské a ženské role v rodině?

! Potvrzuje výjimka pravidlo?

Lidé mají různé schopnosti a dovednosti, které nesouvisí s tím, zda se narodili jako dívky, nebo jako chlapci. Pokud se však někdo nechová jako typický chlapec/muž nebo typická dívka/žena, označujeme jejich chování za výjimku. Tím dáváme najevo, že jejich chování není až tak úplně normální. Ve skutečnosti existuje řada mužů, kteří se dokáží skvěle postarat o děti, a naopak spousta žen, pro které je jejich práce ze všeho nejdůležitější. Lidé jsou různí a jejich životní volby bychom měli respektovat jako stejně hodnotné.

? „rodinapříštího století“

Ve třídě se rozdělte do několika menších skupin. V každé skupině diskutujte o tom, jak se bude pravděpodobně vyvíjet rodinný život v budoucnosti a jaký vývoj byste si vy osobně přáli. Nakreslete nebo jinak ztvárněte svoji představu rodiny Adély Trčkové ve 22. století. Zamyslete se nad postavením žen a mužů v rodině, rozdělením domácích prací, uspořádáním pracovního a osobního života, přístupem celé společnosti k rodinám atd. Poté porovnejte představy jednotlivých skupin.

Ahoj, tady ještě jednou Adéla. Než se rozloučíme, chtěla bych se s vámi podělit o myšlenky, které se mi přes noc rozležely v hlavě. Uvědomila jsem si, že je jen na mně, jaký život si vyberu. Mám větší svobodu, než měli lidé dřív. Ale taky mám proto za svůj život větší zodpovědnost. Než budu dospělá, měla bych zjistit, jestli a jakou rodinu chci, a pak se snažit své představy naplnit. Doufám, že mi moje sny vyjdou. A vám ty vaše taky! 😊

SHRNUTÍ

Výlety do minulosti nám ukázaly, jak se postupně vyvíjel rodinný život až do dnešní podoby. Často si myslíme, že hlavní rozdíl mezi současnými a minulými rodinami je v tom, jak se lidé oblékali a jaké nástroje používali. Jistě, technické vynálezy (elektřina, lednice, pračka, televize) velmi ovlivnily náš životní styl.

Velké rozdíly však existují i v tom, jak lidé o svých životech uvažovali, co si přáli, co k sobě cítili a jak se k sobě chovali. Je užitečné uvědomit si, že lidé v různých obdobích považovali za správné a přirozené zcela jiné věci. Díky tomu vidíme, že i naše dnešní zvyklosti se vyvíjejí a lze je měnit.

Dnes, mnohem více než kdy dřív, si můžeme zařít život podle vlastních představ. Jak na to? Je důležité důvěřovat vlastním schopnostem, nebát se měnit některé zažitě představy, ale zároveň respektovat životní volby ostatních lidí.

ZÁVĚREČNÉ OTÁZKY

1. Jaký byl a dosud je rozdíl mezi obvyklým životem rodin na venkově a ve městě?
2. Jakou hlavní změnu přinesla povinná školní docházka dětí do života rodin?
 - a) Děti byly vzdělanější než rodiče, kteří se od nich mohli poučit.
 - b) Děti se nemohly v takové míře podílet na domácích pracích.
 - c) Rodiče se snažili, aby děti ve škole dělaly rodině dobrou pověst.
3. Co to je nukleární rodina?
 - a) rodina zahrnující nejméně tři generace – prarodiče, rodiče a děti
 - b) rodina zahrnující pouze dvě generace – rodiče a děti
 - c) rodina zahrnující pouze jednu generaci – bezdětný manželský pár
4. V minulosti bylo obvyklé, že muž byl považován za hlavního živitele rodiny. Změnila se tato představa poté, co ženy začaly chodit do zaměstnání a mít svůj vlastní výdělek?
5. Dnešní otcové dostávají své děti do péče po rozvodu mnohem méně často než matky. Proč to tak podle tebe je? Jaké bylo v historii postavení otce v rodině?